Drobeta, XIX, 2009, p. 32 – 47

Repere cronologice privind cercetarea culturii eneolitice Sălcuţa

Cătălin Nicolae PĂTROI

Cuvinte cheie: eneolitic, cultura Sălcuţa, săpături arheologice.
Keywords: eneolithic, Sălcuţa culture, archaeological diggings.

Începând cu secolul XX, în peisajul autohton al descoperirilor arheologice au apărut vestigiile unei noi civilizaţii neo - eneolitice. Este vorba despre cultura Sălcuţa.

În anul 1916, I. Andrieşescu a iniţiat la Sălcuţa săpături sistematice, abandonate şi reluate în 1919 şi 1920. Din păcate, rezultatele acestor cercetări nu se cunosc decât parţial întrucât manuscrisul acestei monografii s-a pierdut. Sub ocupaţie germană, în 1917, a săpat la Sălcuţa arheologul german C. Schucardt. Materialele au fost luate şi duse la Berlin, iar rezultatele nu au fost publicate[1].

O parte din rezultatele săpăturilor sunt publicate de către I. Andrieşescu în 1921 în lucrarea « *Din preistoria Olteniei* », iar în 1929 Buletinul de la Secţia de Istorie a Academiei Române publică articolul « Des survivances paleolithiques dans le milieu neolithique de la Dacia ». Este vorba despre două planşe cu materiale de tip Sălcuţa[2].

Cercetările de la Sălcuţa au pus în evidenţă nivele arheologice aparţinând culturilor Starcevo - Criş, Sălcuţa I - III, Sălcuţa IV, urme sporadice Coţofeni, Glina III, Gârla Mare, vestigii hallstatiene şi feudale[3].

Concomitent cu săpăturile de la Sălcuţa, la Vădastra, Vasile Pârvan realizează un sondaj arheologic, pentru ca, în anul 1926, V. Cristescu să reia cercetările. Materialele arheologice identificate aici aparţin culturilor neolitice Vădastra şi Sălcuţa[4].

De la începutul secolului XX datează şi primele cercetări de la Ostrovul Corbului. În anul 1921 A. Bărcăcilă efectuează o periegeză, pentru ca, tot în acelaşi an, să aibă loc primele săpături arheologice întreprinse de I. Andrieşescu, asistat de Al. Bărcăcilă şi Şt. Ciuceanu. Rezultatele muncii acestor cercetători sunt publicate în revista Dacia în anul 1924, iar după fotografiile publicate au fost identificate acolo vestigii de tipul Vinča - Rast, Sălcuţa, Coţofeni, Glina, Gârla Mare, hallstatiene, dacice.

Preocupările privind antichităţile Olteniei sunt mai vechi, autori precum Al. Odobescu, Gr. Tocilescu, I. Nestor, C. N. Plopşor, D. Berciu făcând cercetări şi publicând unele rezultate[5].

În 1932 au loc noi săpături în zona Dunării unde au fost identificate numeroase vestigii Sălcuţa. O parte dintre ele sunt publicate de către D. Berciu în 1939,, *Arheologia preistorică a Olteniei*,,. Sunt mentionate descoperiri de materiale Sălcuţa la: Hinova,

[1] Berciu 1961, p.158.
[2] Buletinul Academiei Române, secţia Istorie, tom XV, 1929.
[3] Berciu 1961, p.160.
[4] Cristescu 1927-1932, p.210 - 211
[5] Berciu 1939; autorul menţionează toate cerecetările privind cultura Sălcuţa efectuate de către Al. Bărcăcilă, I. Nestor 1932, pl. 5/4; 7/4, pl. 2/1; Nestor 1922, p. 425; Plopşor 1924, p. 241; Plopşor 1924, p. 224 - 225, fig. 11 - 12(idoli); Trompeta Carpaţilor - 1872, 1874, 1876 (desene despre Măgura Cetate - Vădastra); Odobescu 1878; Tocilescu 1881, pl. L/1, 3, fig. 85 - 86, 88; Costescu 1934, p. 11.

Cloşani, Salcia, Vela, Cornu, Maglavit, Terpeziţa, Coţofeni, Corabia, Frăsinet de Pădure, Orlea, Celei, Severin ,, Castrul Drobeta,, şi vestul oraşului.[6]

La momentul respectiv autorul considera că ***„de numele aşezării de la Sălcuţa se leagă începuturile mişcării noastre arheologice sistematice, nu numai în Oltenia, dar şi din întreaga ţară„***. Cultura Sălcuţa este vazută ca urmând, în partea de vest a Olteniei, nivelului Vinca-Turdaş, iar în estul ei civilizaţiei Vădastra. Pretutindeni este suprapusă în Oltenia de către cultura Coţofeni.

Este avansată şi o schemă cronologică a neo-eneoliticului românesc în care Sălcuţa are două faze evolutive:

- Sălcuţa I - paralelă cu Ariuşd II - Gumelniţa II - Cucuteni A – B (Fedeleşeni) – Dimini (perioada III) – Troia (II - IV) - Turdaş III - Vinča III.

- Sălcuţa II - sincronă Vinča III - Gumelniţa III - Cucuteni B – Rachmani (perioada III) - Troia II - IV.[7]

La Ostrovul Şimian au fost identificate două nivele de locuire aparţinând culturii Sălcuţa[8]. Aici a apărut în 1932 o specie ceramică pictată (lut gălbui albicios), slip portocaliu, lustruit puternic la exterior care, prin formă si tehnică - străchini cu buza ingroşată în interior - amintesc de faza Cucuteni B[9].

Cercetările arheologice din Oltenia se extind, iar în 1932, apoi în 1949 şi 1959 au loc campaniile arheologice de la Balta Verde[10] (jud. Mehedinţi). Săpăturile au fost efectuate de către D. Berciu, E. Comşa, S. P. Ialomiţa, S. Morintz, C. N. Plopşor şi C. Preda, membrii şantierului arheologic Verbicioara[11], unde au apărut şi nivele de locuire Sălcuţa.

După cum se observă, se conturează deja un areal de evoluţie a acestei civilizaţii. Numele provine de la aşezarea Sălcuţa (jud. Dolj), locul unde au fost identificate pentru prima dată aceste comunităţi preistorice. În 1947 sunt reluate cercetările la Sălcuţa de către H. Dumitrescu, C. N. Plopşor şi D. Popescu, iar în 1951 sunt menţionaţi aici D. Berciu, S. Morintz, C. Preda, S. P. Ialomiţa, şi D. Boişteanu. În 1945, secţiunea A (3/16, apoi redusă la 3/10m), situată în partea de nord est a tell-ului, a fost extinsă cu secţiunea B (3/10m); secţiunea C din partea de sud-est fusese de 5/3m; secţiunea D (19/3m) din sud-estul aşezării a fost prelungită cu secţiunea E (3/20m) iar secţiunea H (10/4m) a fost plasată în capătul estic.

Suprafaţa cercetată a fost de 232mp. Nivelurile aparţinând perioadei eneolitice sunt în număr de trei şi autoarea le menţionează astfel:

- primul nivel cu locuinţe incendiate
- nivelul intermediar
- al doilea nivel cu locuinţe incendiate

---

[6] Materialele descoperite în perioada aceea de început au intrat în colecţiile Dr. Istrati Capşa şi ale Liceului Traian din Drobeta, Muzeul Olteniei, Muzeul Naţional de Antichităţi, mici colecţii şcolare(cea de la Hinova).

[7] Berciu, 1939, p. 55. Vezi şi tabelul cronologic.

[8] Berciu, 1937, II, p. 31, 73.

[9] Berciu, 1943, p. 245.

[10] Berciu, Comşa, 1956, p. 225. La cercetări au participat în aceste campanii şi S. Popescu Ialomiţa, S. Morintz, C. N. Plopşor, C. Preda.

[11] Berciu *et alii* 1957, p.182. Datorită faptului că la baza nivelului Coţofeni elementele Sălcuţa IV sunt sporadice, autorii ajung la concluzia că Sălcuţa IV a fost de durată mai mica în această aşezare decât la Sălcuţa. Locuitorii Coţofeni ar fi ocupat-o mai repede şi astfel Sălcuţa ar fi sincronă cel puţin în parte cu Coţofeni. Ei se sprijină şi pe faptul că, în nivelul IV de la „Piscul Cornişorului", n-ar fi fost descoperite decât câteva fragmente Coţofeni.

Materialul privind cultura Sălcuţa se diversifică odată cu apariţia în 1950 a Catalogului inventar al Secţiei de arheologie din Muzeul Regional Porţile de Fier din Turnu Severin[12].

În 1951 s-au trasat trei şanţuri (I, II, III) în punctul ,,Piscul Cornişorului,,.

Pe înălţimea din zona vestică a aşezării s-a făcut sondajul IV prin care se dorea verificarea extinderii locuirii. Pentru a vedea dacă au existat şanţuri de apărare pe latura de vest, s-a trasat secţiunea A - B.

Şanţul I a fost plasat la est de centrul aşezării (20/2m). Se dorea obţinerea primelor date despre stratigrafia aşezării, conţinutul nivelelor de cultură şi densitatea locuirii. Este completat cu caseta I a (3/2m) şi I b (11,5/2m) ce trebuiau să evidenţieze mai multe complexe de locuit.

Şanţul II (7,50/2,50m) a fost plasat perpendicular pe capătul de vest al şanţului I. În partea opusă, tot perpendicular pe el, s-a plasat şanţul III (10/2m).

Cele două şanţuri (II şi III) trebuiau prelungite pe panta de nord şi sud a aşezării pentru a obţine o sectiune nord-sud. Pentru a identifica numeroasele complexe de locuire s-au mai completat săpăturile cu casetele II a (5/2m), iar I c a fost lungită până la 7,50/2m.

Sondajul IV urmărea întinderea aşezării dincolo de vâlceaua din vest (5/1m).

Prin secţiunea A - B, cu orientare est-vest (27,25/1m) s-a urmărit problema fortificării aşezării pe zona de vest a sa. Este trasată la 33m vest de punctul zero al aşezării.

În ,,Piscul Cornişorului,, există două straturi de cultură: stratul I aparţine culturii Starcevo - Criş (grosime 0,30 - 0,60m); stratul doi aparţine culturii Sălcuţa. Stratul aparţinând culturii Sălcuţa se împarte în sapte niveluri numerotate de la doi la opt şi anume:

- nivelul 2 - Sălcuţa I (grosime 0,25 - 0,50m)
- nivelele 3 - 5 - Sălcuţa II a, II b, II c (aprox.1,50m)
- nivelul 6 - Sălcuţa III
- nivelele 7 – 8 - Sălcuţa IV - fazele a şi b

Autorul menţionează că nivelul 6 are mai multe subnivele. La fel şi Sălcuţa I. Dar lasă lămurirea lor pentru viitoare cercetări. Cele opt niveluri de cultură au fost identificate peste tot în aşezare.

Aşezarea de la Sălcuţa prezintă şi două şanţuri de apărare: unul spre interiorul aşezării, notat B, şi altul spre exteriorul ei, notat A. Adâncimea şanţului A este de 4m, fundul său este drept (1,75m), iar deschiderea la nivel superior de 2,50m. Şanţul B se găseşte la 4,50 m de primul şi are fundul rotunjit (2m). Se pare că şanţurile au fost făcute în faza Sălcuţa II b deoarece nivelele Sălcuţa II c si III se dezvoltă, în capătul de est al şanţului de apărare, peste faza anterioară. Un moment important în sistematizarea şi popularizarea culturii Sălcuţa îl constituie şi apariţia în anul 1961 a lucrării lui D. Berciu *,,Contribuţii la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări,,*[13].

Identificarea unei stratigrafii clare în aşezarea de la Sălcuţa îl face pe D. Berciu să avanseze în cadrul unui congres ce se desfăşura la Praga[14], în 1961, următoarea periodizare:

- Sălcuţa I = Krivodol I
- Sălcuţa II a = Krivodol II a
- Sălcuţa II b = Krivodol II b

[12] Berciu 1953, p. 589-649.
[13] Berciu 1961, p. 161, p. 165 şi Pl. 25, 26, 27.
[14] Berciu 1961a, p.125 - 134.

- Sălcuţa II c = Krivodol II c - Bubanj I
- Sălcuţa III = Krivodol III - Bubanj II
- Sălcuţa IV = Krivodol IV - Bubanj III

Doar nivelul II de la Bubanj este sincron cu Sălcuţa şi Krivodol. La baza sa sunt vestigii Starčevo.

Tot la acest congres[15]cercetătorul amintit lărgeşte schema sincronismelor introducând şi alţi factori şi anume:

- Gumelniţa I a şi I b, Proto Sălcuţa = Vinča C 2
- Gumelniţa I c, Sălcuţa I = Vinča C 3
- Gumelniţa II, Sălcuţa II = Vinča D 1
- Gumelniţa III, Sălcuţa III = Vinča D2
- Gumelniţa IV, Sălcuţa IV = orizont timpuriu Cernavoda II (Vinča D – E)

Toate aceste consideraţii au fost făcute şi datorită faptului că în 1960 V. Mikov şi N. Djambazov[16] au publicat monografia cu descoperirile din Peştera Devetaki din Bulgaria. Nivelele de cultură se întind pe o adâncime de - 5,50m.

Stratul Devetaki III aparţine Sălcuţa – Krivodol (grosime 0,20 - 1,40m). Aici sunt atestate fazele Sălcuţa I, Sălcuţa II (cea mai consistentă), Sălcuţa III (slab), Sălcuţa IV (sporadic). Nivelul Sălcuţa are la bază un strat eterogen Boian III - Vădastra timpuriu - Vinča veche şi este suprapus de Cernavoda – Ezero - Donja Slatina[17].

În anul 1964 P. Roman[18] avansează o nouă secvenţă cronologică a culturilor neoliticului final şi anume: Sălcuţa II b - Gumelniţa III b - Cernavoda I - Cucuteni B. Zona de sud a Moldovei şi nord - estul şi est - sud - estul Munteniei nu este acoperită de această încadrare.

Cercetările efectuate la Băile Herculane ,,Peştera Hoţilor,, în anii 1966 -1968 au scos în evidenţă un strat gros de cultură a cărui jumătate inferioară aparţine neoliticului iar cea superioară culturii Coţofeni. Zece depuneri eneolitice, cu suprafeţe variabile, reprezintă locuiri de mai lungă sau mai scurtă durată a unor comunităţi ce trec prin această peşteră, uneori la distanţe apreciabile în timp. Primele depuneri aparţin Sălcuţa III şi se resimt în ele influenţe Tiszapolgar târzii sau Bodrogkeresztur timpurii.

Peste acest nivel apar forme ceramice: străchini, castroane, oala de lapte, vase cu jgheab de scurgere ornamentate în tehnica împunsăturilor succesive, cu motive meandrice pe fond scrijelit sau spiraloide, torţi aplicate. A fost numită Herculane I şi are asemănări şi deosebiri în raport cu Sălcuţa IV[19].

La nivelul anului 1970, studiul ,,Evoluţia uneltelor şi armelor de piatră descoperite pe teritoriul României,, prezintă faptul că civilizaţia Sălcuţa are patru faze evolutive şi sfârşitul acesteia este mai tardiv în raport cu inceputul şi sfârşitul culturii Gumelniţa[20].

Cunoaşterea unui număr tot mai mare de descoperiri ale culturii Cernavoda I pe teritoriul Olteniei, în coroborare cu noile dovezi de la Băile Herculane ,,Peştera Hoţilor,, îl detremină pe P. Roman să publice studiul ,,Strukturanderungen des Endaneolithikums im Donau-Karpaten Raum,,[21] în care este prezentată o nouă periodizare a culturii Sălcuţa care se deosebeşte de cele anterioare în contextul unor puternice mutaţii etnice

[15] Berciu 1961b, p. 119.
[16] Mikov, Djambazov 1960.
[17] Berciu 1962, p. 387-391.
[18] Roman 1964, p. 324.
[19] Roman 1967, p. 1-10. ; Roman 1973, p. 58
[20] Păunescu 1970, p. 52-53.
[21] Roman 1970, p. 43.

care fac posibilă apariţia unor elemente sălcuţene în complexele culturale de la Dunărea de Mijloc şi Europa Centrală (Plansa 5); apariţia grupei Bubanj pe valea Moravei; întreruperea între Gumelniţa sud - dunăreană şi cea din regiunile nordice ale Munteniei. Toate în contextul apariţiei în zona de sud a M. Carpaţi a populaţilor stepice denumite genetic Cernavoda I, care modifică coloratura culturală din Oltenia şi duc spre o mixtură etnică.

Paralel cu săpăturile de pe teritoriul românesc au loc la sudul Dunării o serie de cercetări în câteva aşezări preistorice. Pionierul săpăturilor este K. Deschman care a început cercetarea aşezării de la Ljubijansko Barje, ceea ce a coincis cu începutul unei noi discipline - arheologia preistorică. Aceste cercetări, deşi nu sunt toate sistematice, au dus la numeroase descoperiri şi adunarea unor fonduri considerabile de material. Titularii acestor cercetări au fost F. Fiale, J. Brunsmidt, F. Mileker, M. Valtrovik, M. Vasić şi alţii.[11]

În regiunea Niş, în bazinul superior al Moravei, se cunoşteau încă înainte de al doilea război mondial aşezările eredice de la Bubanj şi Velika Humska Čuka. La Bubanj, lângă Niş, au loc, începând cu 1934, cercetări efectuate de către A. Orsič - Slavetič, iar rezultatele sunt publicate în 1940. Din punct de vedere stratigrafic, autorul stabilea existenţa a patru straturi de cultură numerotate de la I la IV. Important este faptul că nivelele Bubanj II a, II b şi II c prezintă materiale Sălcuţa asemănătoare cu cele din România (Oltenia) şi cele din N. Bulgariei (de tip Gnilane) ceea ce l-a determinat pe Vladimir Milojčic să numească aceste descoperiri drept complexul Bubanj - Sălcuţa - Gnilane. Stratigrafia şi conţinutul stratului de cultură de la Bubanj prezintă un deosebit interes pentru problemele legate de cultura Sălcuţa şi periodizarea acestei culturi şi corespunde realităţilor de pe valea Moravei şi regiunea Porţilor de Fier.

Cel de al doilea război mondial a întrerupt ritmul acestor cercetări dar în următoarele decenii s-au format numeroşi experţi şi o vastă reţea de instituţii interesate în problemele preistoriei din această ţară. Printre cei care au studiat în mod deosebit acest fenomen se numără M. Garašanin, N. Tasić, B. Jovanović, S. Dimitrijević. Alături de aceştia se adaugă şi alţi cercetători care, prin efortul depus, au reuşit să umple golurile libere privind evoluţia grupei Bubanj pe teritoriul lugoslaviei şi să evidenţieze unele grupe similare şi sincrone. Pe lângă arealul de răspândire din România, cercetătorii mai sus menţionaţi au reuşit să identifice grupul cultural Bubanj sau elemente similare ale acestuia în Serbia de est, Valea Timocului, Munţii Homoloje şi malul drept al Dunării, Serbia de sud cu împrejurimile oraşului Niš, Leskovac şi Prokuplje, Kossovo, Valea Skoplje, Pelagonia, câteva situri în Albania precum şi în Slovenia.

Cercetări sistematice au fost efectuate la Bubanj, lângă Niš, Kovilovo, la sud de Negotin, Zlotska pecina şi Krivelj, lângă Bor, Vajaga - Pesak, Korbovo, Priboj, Rudna Glava, Valea Saska Reka, Yela, lângă Sabač, Hissar, Gadimlje (în Kossovo şi Metohija), Cronbuki, Šuplevec (Pelagonia), Maliq II (Albania).

Cercetări sistematice au fost efectuate la Krivodol, în nord - vestul Bulgariei, iar materialele identificate aici au permis constituirea unui complex cultural cu numele Sălcuţa - Bubanj - Krivodol. Cea din urmă localitate este mai reprezentativă decât cea de la Okol - Glava (Gnillane).

Interesul pentru preistorie datează în Bulgaria de la începutul secolului al XX lea. În 1912 - 1913, R. Popov prezenta într-un articol materiale preistorice între care şi vestigii Krivodol. Sunt efectuate apoi de către V. Mikov şi B. Nikolov cercetări sistematice la Krivodol iar J. H. Gaul va face şi el o prezentare a noilor descoperiri.

Atracţia faţă de acest fenomen cultural devine din ce în ce mai mare odată cu înmulţirea vestigiilor de tip Krivodol. Au fost identificate şi alte puncte la Telish Redutile

(lângă Pleven), Čukata (lângă Vrača), Devetska Pestera, Dyakovo (lângă Kustendil), Zaminet, Pernic, Galatin, Reburkovo, Kolorovo, precum şi exploatările miniere de la Bor şi Maidenpek, iar în studiul acestei grupe culturale, pe lângă cercetătorii menţionaţi anterior adăugându–se şi alţii.

Din păcate, cea de-a treia componentă a complexului, grupa Krivodol, nu este cunoscută prea bine. Cercetările acestui areal nu sunt concludente, nu există caracteristici stratigrafice care să se repete, nu se cunosc necropole, iar structurile sociale sunt insuficient studiate. Cu toate acestea, se poate vorbi de un complex cultural mai mare: Sălcuţa - Bubanj - Krivodol care, din punct de vedere cronologic, trebuie judecat în raport cu sistemul contemporan central european şi nu cel eggeo - anatolian. Nu trebuie ignorată nici influenţa sudică care s-a manifestat diferit întro grupă sau alta.

Revenind la realităţile specifice din nordul Dunării se constată că fondul aşezărilor de tip Sălcuţa se îmbogăţeşte.

Trecerea culturii Sălcuţa la est de Olt este documentată prin punctul de la Slatina -,,Strehareţ,, când, în anul 1961, a fost identificat un tell aplatizat, materialele descoperite aici aparţinând fazei evolutive II[22].

În 1962 este descoperit la Şimnic[23] (jud.Dolj) un sit neolitic cercetat între 1967-1972 de către D. Galbenu. A fost identificată secvenţa stratigrafică Starčevo - Criş, Vinča şi Sălcuţa II c şi III. Peste nivelele de locuire de tip Sălcuţa sunt identificate vestigii aparţinând populaţiilor Cernavodă III - Dobroteşti şi apoi Coţofeni.

Începând cu 1967, sub coordonarea aceleiaşi cercetătoare şi până în 1971 s-au desfăşurat lucrări şi în aşezarea de la Almăjel[24] (jud.Mehedinţi) şi au fost puse în evidenţă nivele de locuire aparţinând culturilor Starčevo - Criş, Vinča, Sălcuţa I - III (Planşa 15).

Şi la Brebeni (jud.Olt)[25], pe malul Oboga, a fost descoperit un tell ce are şant şi val de pământ. Stratul de cultură, cu o grosime de 2,55m în mijlocul aşezării, are patru niveluri de locuire aparţinând fazelor Sălcuţa I - III.

În anul 1970 a fost găsită pe Valea Tesluiului, la sud de satul Gârleşti[26] (jud.Dolj), o necropolă eneolitică ce a fost atribuită fazei III a culturii Sălcuţa.

Dacă până la mijlocul secolului încadrarea cultural cronologică se sprijinea pe datele metodelor clasice pentru determinarea cronologiei relative - tipologică, stratigrafică, comparativă, cartografică -, odată cu punerea la punct a metodei de datare cu radiocarbon (C_{14}) s-a stabilit un nou sistem de dotare. În ceea ce priveşte metoda radiocarbon se cuvine precizat că, datele obţinute din procedeul de „calibrare", trebuiesc luate în calcul, dar ţinându-se seama de faptul că pot fi şi unele erori (contaminare, date insuficiente, probe puţine). Se constată şi în rândul specialiştilor români o încercare de încadrare a culturii neo - eneolitice în funcţie de datele de radiocarbon.

Interesul pentru studiul eneoliticului a atras atenţia mai multor cercetători, iar aria descoperirilor arheologice de tip Sălcuţa se va extinde şi în Banat. Zona este, prin poziţia sa, o cale naturală, o cale de trecere, care face legătura între Câmpia Panonnică şi Câmpia Română. Pătrunderea sălcuţenilor în Banat s-a făcut prin Depresiunea Ogradena - Orşova. De aici s-au deplasat pe două direcţii: fie de-a lungul Dunării, fie prin culoarul Timiş – Cerna. În acest areal pătrund dinspre sud - est purtătorii culturii Sălcuţa, în vreme ce dinspre nord coboară elemente de tip Tiszapolgar.

[22] Berciu, Butoi 1961, p. 142.
[23] Galbenu 1975, p. 9.
[24] Galbenu 1983, p. 114.
[25] Butoi 1999, p. .
[26] Nica 1983, p. 12.

Aici a fost semnalat de către A. Teregovan un puţ şi o aşezare eneolitică la Cuptoare - Sfogea care au fost cercetate de către Gh. Lazarovici, I. Uzum şi mai târziu A. Oprinescu - 1975.

Efectuarea de săpături sistematice de către D. Galbenu la Almăjel (jud.Mehedinţi), Şimnic (jud.Dolj) şi Cerăt (jud.Dolj - materialele de aici nefiind publicate) şi cunoasterea materialelor sălcuţene deja existente, îi permit sesizarea anumitor limite evolutive ale acestei populaţii şi anume:

- aria de formare: linie ce nu depaşeşte Jiul spre răsărit, zona oraşului Craiova spre nord, în vest până la Carpaţi, iar în sud până la Peştera Devetaki şi aşezarea de la Krivodol.
- faza II: Sălcuţa ajunge până la Olt; spre sud merge până la Sofia(Gnilane), spre vest până la Niş, iar în nord până la Coţofeni (nu sunt integrate zonele de interferenţa Sălcuţa - Gumelniţa, Sălcuţa - Vinča).
- faza III este aceeaşi.

Este susţinut punctul de vedere cum că, influenţele primite din sud şi de la primele populatii gumelniţe din est, au stat la baza transformării culturii Vinča B într-o nouă cultură - Sălcuţa. În continuare, autoarea îi atribuie culturii Sălcuţa patru faze evolutive(Sălcuţa I, II, III şi IV).

Mai mult, în studiul ,,*Câteva precizări în legătură cu neoliticul târziu din Muntenia şi Oltenia,*, - 1975, D. Galbenu preciza că ,, în linii generale, cele două culturi se dezvoltă paralel cuprinzând întreaga etapă a neoliticului târziu, cu precizarea că cultura Gumelniţa se naşte ceva mai devreme decât cultura Sălcuţa. Ultima fază, a IV,este mai scurtă la Gumelniţa, unde mişcările de populaţii dinspre est si sud sunt mai timpurii şi mai puternice[27],,.

Anii 1970-1980 sunt aceia când începe să fie popularizată ideea cum că Sălcuţa este de fapt cultura Gumelniţa. I se dedică autori ca Vl. Dumitrescu[28], Al. Păunescu[29], A. Niţu[30].

Publicarea monografiei culturii Coţofeni de către P. Roman[31] în 1976 lămureşte în mare masură raporturile dintre cultura Sălcuţa şi Coţofeni şi introduce în discuţie o nouă secvenţă stratigrafică şi cronologică identificată pe teren. Este vorba despre un complex Sălcuţa IV - Cheile Turzii - Herculane care se configurează pe spaţii largi şi unifică toate elementele anterioare într-un mare complex cultural strâns legat de manifestările de pe Tisa şi Dunărea Mijlocie. Deja, celebra fază Sălcuţa IV, intra sub o atenţie deosebită, evidenţiindu-se elemente care tind să o separe şi individualizeze de cultura Sălcuţa. Este postulat acum şi sincronismul Sălcuţa clasic - Cernavoda I.

În acelaşi an Vl. Dumitrescu raporta cultura Cucuteni faţă de complexul Tisa–Tiszapolgar-Bodrogkeresztur[32], iar *Dicţionarul de Istorie Veche a României* prezintă cultura Sălcuţa cu trei faze evolutive[33].

Citând informaţii obţinute de la Doina Galbenu, în 1978 E. Comşa[34] menţionează că autoarea a găsit urme specifice unor descoperiri târzii Sălcuţa care se plasează în timp între Sălcuţa III şi Sălcuţa IV. Este înaintată idea cum că acest nou nivel să se

[27] Galbenu 1975, p. 237.
[28] Dumitrescu 1968, p. 10.
[29] Păunescu 1970, p. 52.
[30] Niţu 1972, p. 21.
[31] Roman 1976, p. 56, p. 57.
[32] Dumitrescu 1976, p. 355-363.
[33] Sunt menţionate fazele Sălcuţa I, II şi III.
[34] Comşa 1978, 29, 1, p.7 -31.

numească Sălcuţa IV, iar orizontul caracterizat prin torţi pastilate să capete un nume mai potrivit.

Concomitent, P. Roman publica studiul ,,*Modificări în tabelul sincronismelor privind eneoliticul românesc*,,[35] în care sunt punctate noile realităti obţinute pe baza unor observaţii stratigrafice sigure şi recente. Este vorba despre prezenţa elementelor Cernavoda I în aşezările culturii Sălcuţa clasice; absenţa topoarelor de tip Jaszlandany din aşezările Gumelniţa (există însa în Sălcuţa), apariţia complexelor de tip Brăteşti; descoperirea unui cimitir Bodrogkeresztur peste o aşezare Sălcuţa.

Astfel, cultura Sălcuţa este limitată doar la fazele evolutive I - III. Observaţiile de la Ostrovul Corbului, unde apar forme incipiente de tip Bodrogkeresztur ce suprapun Sălcuţa clasică, sunt evidenţiate şi la Deva Ceangăi şi Reci. Acest nivel stratigrafic şi cronologic este mai nou decât unele etape ale Sălcuţei ,,clasice,, şi anterior Sălcuţei IV. Autorul postulează urmatorul sincronism:

Cernavoda I - Sălcuţa II – IV – Brăteşti - Bubanj I a – Supljevec - Bakarno Gumno – Hissar (strat inferior) – Rachmani – Bodrogkeresztur - Herculane II, III - Cucuteni A -B, B.

Tabelul evoluţiei populaţiilor eneolitice din zona de vest a Munteniei este completat prin descoperirile de la Brăteşti (jud. Dambovita) ,,Coasta Bisericii,, din anul 1972. Cercetările s-au continuat şi în anii 1973 -1975 evidenţiidu-se un grup cultural ce a luat naştere după retragerea populaţiei gumelniţene în regiunile de dealuri ale Munteniei ca urmare a pătrunderii în aria ei de răspândire a populaţiei de origine răsăriteană ce a primit numele de Cernavoda I[36]. O bună parte a materialului identificat are analogii în cultura Sălcuţa. Este vorba despre vârfuri de săgeţi, cu baza dreaptă sau larg concavă, ceramică: castroane cu marginea înclinată în interior, decor sub formă de proeminenţe organice executate prin împingerea pastei din interiorul vasului, striuri superficiale, brâu organic dispus la mică distanţă sub buză.

Un fapt important în identificarea genezei şi evoluţiei culturii Sălcuţa îl reprezintă şi cercetarea amănunţită a unor locuiri cu vestigii Sălcuţa din Banat şi apariţia lucrării lui Gh. Lazarovici ,,*Neoliticul Banatului*,,[37] în anul 1979. Pe baza unor săpături sistematice de la Băile Herculane ,,Peştera Hoţilor,, Cuptoare ,,Sfogea,,[38]este întărită existenţa culturii Sălcuţa în Banat în fazele evolutive II b, II c şi III. Această realitate stratigrafică este surprinsă între 1975 -1980 în aşezarea de la Slatina Timiş[39] (jud.Caraş Severin). Vestigiile Sălcuţa de aici suprapun materiale aparţinând culturii Vinča C, iar la partea superioară se află elemente de origine Tiszapolgar şi Bodrogkeresztur. Este evidenţiată simbioza dintre elementele transilvănene şi cele din Oltenia în culoarul Timiş - Cerna, ax al unei mişcări permanente pe direcţiile nord-vest şi nord-sud.

Anii 1980 aduc în atenţia specialiştilor noi materiale aparţinând culturii Sălcuţa şi sunt publicate o serie de studii[40] (se poate observa o adevărată polemică între diverşi cercetători: vezi discuţiile purtate de Vl. Dumitrescu si P. Roman) care încearcă să încadreze tipologic, cronologic şi cultural aceste vestigii în contextul neoliticului sud-est european şi anatolian.

[35] Roman 1978, p. 215-221.
[36] Tudor 1977, p. 37-53.
[37] Lazarovici 1979.
[38] Lazarovici, Uzum 1977, p. 434; Lazarovici 1977a, p. 35-41.
[39] Lazarovici 1981, p. 121-135.
[40] Roman, 1981a; Roman 1981b; Roman 1986, p. 22; Dumitrescu 1981, p. 23-26 ; Dumitrescu 1987, p. 141-143.

Cercetările de la Curmătura[41] (jud.Dolj), din ani 1976 -1977 dintr-un tell cu o înălţime de aproape 10m, au evidenţiat o stratigrafie alcătuită din locuiri Sălcuţa II, Verbicioara III. Au fost identificate pe teren 6 cuptoare eneolitice de copt pâine.

Între 1981 - 1983 la Valea Anilor[42] (jud. Mehedinţi) I. Stângă a făcut cercetări într un tell aparţinând populaţiei Sălcuţa. A fost identificat un nivel Sălcuţa cu două faze de locuire atribuite de autor etapelor II c şi III. Nivelul sălcuţean a fost tăiat de câteva gropi romane.

La Oreviţa Mare (jud.Mehedinţi), în anul 1978, ca urmare a unor cercetări de suprafaţă realizate de G. Crăciunescu[43] au fost identificate numeroase fragmente ceramice aparţinând culturii Sălcuţa clasice suprapuse de vestigii de tip Glina III.

Cercetări sistematice intense se desfăşoară şi în zona dintre Jiu şi Olt şi chiar în partea de vest a Munteniei. La Romula ,,Dealul Morii,,[44] lucrările au scos în evidenţă un profil stratigrafic alcătuit din vestigii Vinča, Dudeşti, Gumelniţa şi Sălcuţa.

În aşezarea de la Dobrosloveni[45] (jud.Olt) ,,SMT,, cercetările în tell - ul neolitic au arătat secvenţa stratigrafică Criş, Boian V şi Sălcuţa. S-a descoperit ceramică cu incizii, imprimată; decor în câmpuri sau benzi punctate, uşor alveolate, caneluri şi faţete (nivel Sălcuţa).

O importantă locuire Sălcuţa este cercetată de către Fl. Marinescu la Reşca[46] (jud.Olt).Tell - ul de aici are şanţ şi val de apărare şi aparţine fazei evolutive Sălcuţa III.

În punctul ,,Viaduct,, de la Cârcea[47] M. Nica surprinde cum stratul de locuire Sălcuţa suprapune pe cel Vinca - Dudeşti şi are şi elemente Gumelniţa. Materialele sălcuţene sunt reprezentate de străchini pictate cu grafit, ceşti cu două torţi, cupe şi străchini cu buza îngroşată în interior, vase cu umăr scurt, torţi de vas, proeminenţe şi ornamente incizate şi alveolate. Analogii sunt găsite şi la Fărcaşele ,,La Şcoală,, (jud.Olt)[48].

După cum se poate observa din secvenţele stratigrafice surprinse între Jiu şi Olt şi cele din stânga Oltului, situaţia evoluţiei culturii Sălcuţa este complexă. Aici se întâlnesc fenomene culturale ce se întrepătrund, unele având durată de existentă destul de târzii.

Între anii 1980-1984, cercetările de la Ostrovul Corbului (care le-au continuat pe cele din intervalul 1970 - 1979) s-au grupat în două sectoare: A si B. Sectorul care ne interesează cel mai mult este notat cu A şi se află pe ,,Botul Cliuciului,, între km. flv. 910,880 şi km. flv. 911,018. Acesta a fost sondat prin 20 de secţiuni care au totalizat

[41] Nica, Câşlaru 1981, p. 9 - 16. Nivelul cu vestigii sălcuţene se afla cuprins între -0,65 şi -1,15m.

[42] Materialele de aici se află în depozitul Muzeului Regiunii Porţilor de Fier Drobeta Turnu Severin şi sunt inedite. Formele şi decorul identificat sunt specifice fazei Sălcuţa clasice. O ceaşcă cu două torţi prezintă ca degresant scoică pisată în pastă. Informaţiile privind stratigrafia aşezarii le avem de la I. Stangă caruia îi mulţumim pentru ajutor. Doar câteva piese importante au fost publicate de autor(Stîngă 1988, p. 36-40).

[43]Crăciunescu 1982, p. 193-194.

[44] Nica 1985, p. 39. Ceramica de aici este inedită şi se află în depozitul Muzeului Militar Naţional din Bucureşti.

[45] *Ibidem*, p. 43; Nica 1984, fig. 1/7; 2/3-5,7-9, 12; fig. 3/2-14.

[46] Roman 1981b, p. 141.

[47] Nica 1991, p. 108. Analogii la materialele sălcuţa de aici sunt şi în aşezarea sălcuţeană de la Slatina ,,Strehareţ,".

[48] Nica 1984. Aşezarea se găseşte la 7 km. nord-est de Caracal la confluenţa Văii Tesluiului cu terasa inferioară a Oltului. Primele materiale sunt semnalate încă din 1960.

924m^2 fiind amplasate pe o lungime de 142m şi lăţime de 48m[49]. Pe plaja din dreptul km. flv. 911 au fost găsite 64 de morminte de inhumaţie: trei - Schela Cladovei, cinci - Criş, 53 eneolitice şi trei – hallstatiene.

Începând cu 1984, cimitirul a fost distrus de Dunăre şi acoperit de apele lacului de acumulare de la Hidrocentrala Porţilor de Fier II. Limitele sale sunt:

- spre vest: marginea apuseană a secţiunii XII. Pe plajă sau în secţiunea XXV şi XXVI nu au apărut complexe funerare.
- spre sud: secţiunile I şi XV. În ultima este doar un singur mormânt.
- spre nord: cimitirul a fost distrus de Dunăre.
- spre est: secţiunea XII. Densitatea mormintelor este mare, suprafaţa pe care se întind fiind de 3000mp.

Mormintele nr. 6-8, 10-17, 19-23, 26-29, 35-38 sunt acoperite de un nivel Coţofeni. Gropile lor ating cu baza ruinele locuinţelor Sălcuţa. Doar M 22 trece de locuirea Sălcuţa şi ajunge în nivel Criş. Se pare că sunt mai noi decât Sălcuţa.

Mormintele nr. 31, 34, 40 şi cele din secţiunile VI, VII, XII 1, XV (29 la număr) sunt mai vechi decât nivelul Coţofeni, stratigrafia fiind totuşi neclară.

Există şi materiale Sălcuţa fără să fie determinat un nivel de locuire clar (sunt găsite în gropi). Ele sunt împreună cu unele materiale de tip Bodrogkeresztur şi sunt postsălcuţa.

Mormintele nr. 43 şi 48 sunt posterioare Sălcuţa[50].

În această necropolă sunt sesizate contacte cu grupe etnoculturale ce s-au întâlnit în zona de sud - vest a României. Sinteza rezultată din interferenţa lor are la bază fondul de cultură sălcuţean şi se poate observa în sud vestul României, nord vestul Bulgariei şi nord - estul Serbiei. Au fost identificate culturile Sălcuţa, Cernavoda I şi Bodrogkeresztur ajunse în stadiul de evoluţie de trecere spre Herculane II[51].

Într-o prezentare mai concisă, stratigrafia ce ne interesează pentru aceste descoperiri, ar fi:

- aşezare şi morminte ale culturii Criş.
- aşezare a culturii eneolitice târzii Sălcuţa.
- cimitir eneolitic final (Bodrogkeresztur, Herculane II).
- aşezare din perioada de tranziţie aparţinând culturii Coţofeni (III).

Schema se completează cu descoperirile de la ,,Botul Piscului,, şi anume Vinča - Sălcuţa clasică - Sălcuţa IV - cimitir Cârna[52].

În săpăturile desfăşurate la Ostrovul Corbului a fost identificată şi o aşezare aparţinând culturii Sălcuţa. Urmele sale au apărut în suprafeţele I, IX, XII, XV, XVII, XXV, XXVII. S-au descoperit trei niveluri de locuire, ultimele două fiind bogate în material arheologic.

De-a lungul Dunării, pe direcţia vest-est, în suprafaţa XXV cele trei nivele se află între - 3,90 şi - 3,20 m. În suprafaţa XII ele se găsesc la adâncimile - 3,68 şi -2,95m. În suprafaţa XV materialele sălcuţene sunt sporadice şi apar între - 3,15 şi -3,08m.

Urmărind stratigrafia pe direcţia sud-nord, adică perpendicular pe cea descrisă mai sus, în punctul cel mai sudic al suprafeţei I, nivelul sălcuţean este cuprins între - 3,30 şi - 2,90 m şi are doar două straturi. Al treilea a fost spălat de Dunăre.

---

[49] Roman 1997, p. 16 şi fig. 5-6.
[50] Roman, Opritescu 1980, p. 13 şi fig. 1.
[51] *Ibidem*, p. 37. Autorii menţionează şi 5 morminte de inhumaţie ce ar aparţine culturii Sălcuţa, descoperite la km. fluvial 916 şi semnalate de Berciu 1939, p. 68 şi fig. 81-82.
[52] Roman 1987, p. 335-365.

Înaintând spre nord, stratigrafia locuirii Sălcuţa se completează cu profilul sudic al suprafeţei XI. Nivelul se găseşte cuprins între - 3,38 şi - 3,08m.

În punctul cel mai de vest, suprafaţa XXVI, stratul de cultură are 70cm (- 3,90 şi - 3,20m), iar în zona central estică 60cm (- 3,68 şi - 2,95m)[53].

Cele trei niveluri ale locuirii sălcuţene formează două etape distincte.

Primul şi al doilea constituie o primă etapă, cel de al treilea o altă etapă (a doua) ce este strâns legată de prima. Pentru încadrarea locuirii de aici se are ca model aşezarea de la Sălcuţa. Analizând materialul, se ajunge la concluzia că cele mai bune analogii sunt în faza Sălcuţa III. Astfel avem:

- Sălcuţa III a - nivel corespunzător fazei III de la Sălcuţa (caracterizat prin scoică pisată)
- Sălcuţa III b - reprezentată de primul şi al doilea nivel de la Ostrovul Corbului (scoică pisată şi apariţia decorului alveolat)
- Sălcuţa III c - reprezentată de cel de al treilea nivel de la Ostrovul Corbului (creşte degresantul cu scoică) se generalizează decorul imprimat.

Este dovedit paralelismul între Sălcuţa IIIa – IIIc - Cernavoda I - Brăteşti.

Aşezarea de aici, prin cele două etape, completează evoluţia culturii Sălcuţa şi face legătura cu orizontul cultural al torţilor pastilate Sălcuţa IV–Herculane-Cheile Turzii. Locuirea sălcuţeană suprapune un nivel de cultură Criş[54].

În anii 1983-1984 încep săpăturile într-un tell reprezentativ - Drăgăneşti Olt ,,Corboaica,, - ce are forma ovala, orientare nord - est/sud – vest (123m/75m). Este situat în lunca Oltului, pe malul drept al Sâiului.

T. Zorzoliu şi M. Butoi au deschis două secţiuni: I şi II şi casetele 1 şi 2 din zona centrală a tell-ului. În secţiunea II (pe o distanţă de 60m) s-a ajuns la adâncimea de trei metri şi s-au obţinut şi primele date stratigrafice.

Pentru a întelege raporturile cronologice şi culturale dintre locuirile Boian V-Gumelniţa I, identificate între Jiu şi Olt, săpăturile au fost reluate în 1990 de către Z. Floroiu, T. Zorzoliu şi M. Vasilescu. S-au trasat secţiunea III (4/15m) şi secţiunea IV (2/15m), aproape de secţiunea doi şi paralelă cu aceasta. Din punct de vedere stratigrafic au fost identificate 10 nivele de locuire (pe 3m înălţime). Sunt sesizate nivele de cultură Vădastra, Boian V, Gumelniţa şi sfârşesc cu elemente aparţinând complexului Sălcuţa – Bubanj - Krivodol[55].

În Bazinul Inferior al Oltului procesul de trecere la eneolitic este mai timpuriu şi activ. Populaţiile Boian V vor pune capăt culturii Vădastra. Câteva prototipuri de vase sălcuţene (faza I) pot fi identificate şi în materialele din aşezările Vinča - Dudeşti de la Cârcea şi Padea[56].

În judeţul Mehedinţi, în anul 1991 are loc o cercetare sistematică şi în aşezarea de la Dobra. Au fost puse în evidenţă locuiri aparţinând culturilor Sălcuţa, Verbicioara[57].

Tot la începutul anilor 1990 M. Butoi cercetează locuirea din punctul ,,La Vâlcea,, de la Găneasa (jud. Olt)[58]. Secvenţa stratigrafică surprinsă aici este Vădastra, Sălcuţa, Coţofeni, Glina, Verbicioara.

Cercetările de la Drăgăneşti Olt, punctul ,,Corboaica,, sunt reluate în 1993. Colectivul este alcătuit din T. Zorzoliu, M. Nica, C. Schuster, Al. Comşa. Se continuă

[53] Şimon 1989, p. 109 şi fig. 3; Mogoşanu 1978, p. 339 şi fig. 1.
[54] *Ibidem*, p. 143.
[55] Nica *et alii* 1994, p. 41-59
[56] Nica 1984, p. 22
[57] Crăciunescu 2002, p. 79.
[58] Butoi 1999, p. 17.

secţiunea IV începută în 1990. Dorinţa era de a identifica un presupus şanţ de apărare a tell-ului. Pe baza observaţiilor stratigrafice din secţiunile III şi IV şi ţinând seama de grupările de podele ale locuinţelor de suprafaţă, stratul eneolitic din acest tell s-a format în decursul a trei faze de locuire:

- prima fază: Gumelniţa A 2(- 2,90 şi - 2m)
- a doua fază: Gumelniţa B 1(- 2 şi - 1m). Apar acum primele elemente sălcuţene împreună cu ceramica de tip C.
- nivelul trei de locuire: îi corespunde stratul superior gros de 0,80m. Au apărut complexe de locuire din ultima fază a culturii Sălcuţa (carourile 1 şi 4, secţiunea IV)[59].

În campania din 1994 s-a trasat secţiunea VI şi caseta 4, urmărindu-se delimitarea complexelor anterioare şi extinderea necropolei. Tell-ul este numit gumelniţeano-sălcuţean deoarece ceramica din partea sa inferioară (- 3 şi - 1.15m) este tipic gumelniţeană. De la adâncimea de - 1,50m în sus, nivel mijlociu, împreună cu fragmente gumelniţene apar şi fragmente caracteristice Sălcuţa–Bubanj-Krivodol, iar de la -1m creşte în frecvenţă ceramica ornamentată cu pieptenele, de tip C.

Cercetarea arheologică a continuat şi în anul 1995. Lucrările s-au concentrat în primele trei niveluri de locuinţe gumelniţene de la baza tell-ului. Sistemul în care au fost construite locuinţele, dimensiunile lor (L1 şi L2 din caroul VI) - cu platforme cu bârne; caracteristicile ceramicii, atestă că straturile inferiorioare ale aşezării aparţin culturii Gumelniţa.[60]

Tell-ul de aici, împreună cu cele de la Reşca ,,Cetate,, şi ,,Dealul Morii,, Brebeni, Slatina ,,Strehareţ,, au reprezentat împreună cu cele de la Teiu, Crâmpoaia, puncte în care Gumelniţa işi prelungeşte existenţa în urma contactului cu Cernavoda I, sesizându-se o concentrare de comunitaţi Boian-Gumelniţa I în aşezări reprezentative.

Nivelul superior este marcat de ceramica de tip Sălcuţa IV şi materiale Cernavoda III[61].

Printre punctele cu vestigii aparţinând sălcuţenilor se numără şi multe peşteri: Peştera Hoţilor, Peştera de sub Piatra Băniţei, Peştera Gaura Ungurului, Peştera Dubova, Peştera Rolului, Peştera din Colţul Cătării, Peştera Gaura Porcariului, Peştera Mare de la Găuri, Peştera Mare de lângă Colţul Tulburării, dar şi la Domaşnea. De o atenţie deosebită s-au bucurat vestigiile de la Băile Herculane-„Peştera Hoţilor", material prezentat de către Petre Roman, şi cele de la Baia de Fier - „Peştera Muierilor", studiate de către Eugen Comşa.

În anul 1999, Adriana Radu publica teza de doctorat *,,Cultura Sălcuţa în Banat,,* ce a insemnat un pas important în cunoaşterea, cercetarea şi punerea în valoare a materialelor din aşezările aparţinând fazelor Sălcuţa II b, II c şi Sălcuţa III din Banat. Catalogul aşezărilor cuprinde un numar de 14 puncte, din care cercetări sistematice, care beneficiază şi de un profil stratigrafic consistent avem doar la Băile Herculane ,,Peştera Hoţilor,, Cuptoare ,,Sfogea,, şi Slatina Timiş. Prin realizarea acestui material au fost scoase în evidenţă şi contactele comunităţilor sălcuţene cu elementele neolitice de tip Vinča sau Tiszapolgar ce au o prezenţă consistentă în Banat şi în partea de vest a spaţiului românesc.

Anul 2003 a adus şi intrarea în circuitul ştiinţific a materialelor obţinute în urma cercetărilor de la Sălcuţa din 1946 - 1947 realizate de către H. Dumitrescu şi publicate de S. M. Bâlcu[62] si R. Andreescu.

---

[59] Nica *et alii* 1995, p. 11-12 şi Pl. A/fig.1/1, 2/2.
[60] Nica *et alii* 1997, p. 9, p. 13-14.
[61] *Ibidem*, p.17 şi fig. 1/1, 4; fig. 7/5, 7, 8, 9; fig. 7/1-4; fig. 8/2, 8, 9; fig. 9/1, 3, 7, 10; fig. 10/1, 3-10; fig. 12/1-3, 5, 6, 8, 9; fig. 20/8.

Fără a avea pretenţia de a menţiona toate punctele în care au apărut materiale sălcuţene, observăm că toate aceste vestigii au conturat un areal de dezvoltare al populaţiei eneolitice. Unele materiale au fost izolate, altele au apărut în urma unor descoperiri întâmplătoare, iar altele după o atentă cercetare de salvare sau sistematică. Din documentaţia de care dispunem, se poate încerca, pe baza observaţiilor stratigrafice şi a materialelor rezultate, definirea principalelor faze şi etape de dezvoltare, evoluţia internă a culturii şi nu în ultimul rând, încadrarea culturală şi cronologică a sălcuţenilor în contextul perioadei şi al zonei de evoluţie.

Un secol de cercetare s-a scurs. Noi contemporanii, le mulţumim tuturor celor care şi-au aplecat frunţile asupra acestui fenomen cultural şi le cinstim numele şi efortul depus.

Highlights chronological research of the Sălcuţa neolithic culture

(Abstract)

In this paper the author made a analysis on the history of the researches made in different sites belonging to the eneolithic Sălcuţa culture. The information presented provides an overview of research interest in this period and that contributions made especially by Romanian archaeologists whose efforts leading to further knowledge of this civilization.

Abrevieri bibliografice

Andrieşescu 1921 - I. Andrieşescu, *Din preistoria Olteniei*, Bucuresti, 1921.

Andrieşescu 1929 - I. Andrieşescu, „Des survivances paléolithiques dans le milieu néolithique de la Dacia", în *ARMSI*, seria III, tom XV, Bucuresti, p. 1-8.

Bâlcu, Andreescu 2005 - S. M., Bâlcu, R. R. Andreescu, *Piscul Cornişorului*, în *Studii de preistorie*, 2, 2003 - 2004,p. 141.

Berciu 1937 - D. Berciu „Primele consideraţiuni asupra neoliticului din valea Dunării Inferioare în legatură cu descoperirile din judeţul Vlaşca", în *BMJV*, II, 1937, p. 31-105.

Berciu 1939 - D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, Craiova, 1939.

Berciu 1943 - D. Berciu, *Din problemele preistoriei Olteniei*, în Oltenia, p. 245-258.

Berciu1953 - D. Berciu, „Catalogul Muzeului Arheologic din Turnu Severin", în *Materiale*, I, p. 589-691.

Berciu1961 - D. Berciu, *Contribuţii la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări*, Bucureşti, 1961.

Berciu 1961a - D. Berciu, „Les nouvelles fouilles de Sălcuţa (Roumania) et le problème des groupes Bubany (Yougoslavie) et Krivodol (Bulgarie)", în *L'Europe à la fin de l'âge de la pierre. Actes du Symposium consacré aux problèmes du Néolithique européen*, Praga, 1961, p. 125-135.

[62] Bâlcu, Andreescu, 2005, p. 141.

Berciu 1961b - D. Berciu, „Chronologie relative du neolithique Bas Danube, à la lumiere des nouvelles fouilles faites en Roumanie", în *L'Europe a la fin de l'age de la pierre*. *Actes du Symposium consacré aux problèmes du Néolithique européen*, Praga, 1961, p. 101-124.

Berciu 1962 - D. Berciu, „Probleme legate de descoperirile din Peştera Devetaki (Bulgaria)", în *SCIV*, XIII, 2, p. 387-391.

Berciu, Butoi 1961 - D.Berciu, M. Butoi, „Cercetări arheologice în oraşul Slatina şi împrejurimi", în *Materiale*, VII, p.49-54.

Berciu, Comşa 1956 - D.Berciu, E. Comşa, „Săpăturile arheologice de la Balta Verde şi Gogoşu (1949 şi 1950)", în *Materiale*, II, 1956, p. 262-263, 406.

Berciu *et alii* 1957 - D.Berciu, S.Morintz, I. Maximilian, „Şantierul arheologic Verbicioara", în *Materiale*, III, 1957, p. 179-181, p. 184.

Comşa 1978 - E. Comşa, „Probleme privind cercetarea neo-eneoliticului de pe teritoriul României", în *SCIV*, 29, 1, p. 7-31.

Christescu 1932 - V. Cristescu, „Les stations prehistoriques de Vadastra", în *Dacia,* III - IV, 1932, p. 10-211.

Dumitrescu 1968 - Vl. Dumitrescu, *Arta neolitică în România*, Bucureşti, 1968.

Dumitrescu 1976 - Vl. Dumitrescu, „Problemele privind sincronismele unor culturi eneolitice", în *SCIV*, 27, 3, p. 355-363.

Dumitrescu 1981 - Vl. Dumitrescu, „Însemnări în legătură cu unele sincronisme", în *Memoria Antiquitatis*, 6 - 8, p. 23-26.

Dumitrescu 1987 - Vl. Dumitrescu, „Quelques remarques apropos de la datation des cultures eneolithique du Bas Danube", în *Dacia N. S.*, 32, 1987, p.141-143.

Galbenu 1975 - D. Galbenu, „Aşezările neolitice de la Şimnic", în *CA*, I, p. 9-40.

Galbenu 1975 - D. Galbenu, „Cateva precizări în legatură cu neoliticul târziu din Muntenia şi Oltenia", în *MN*, I, p. 237-241.

Lazarovici 1977 - Gh. Lazarovici „Importuri Tiszapolgar în aşezarea sălcuţeană de la Cuptoare,, Sfogea", în *Banatica*, 4, p. 35-41.

Lazarovici 1979 - Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Resita, 1979.

Lazarovici 1981 - Gh. Lazarovici, „Aşezarea eneolitică de la Slatina – Timiş", în *SCEI*, IV, p.121-135.

Lazarovici, Uzum 1977 - Gh. Lazarovici, I. Uzum, „Săpăturile de la Cuptoare ,, Sfogea", în *Banatica*, 4, p. 434.

Mikov, Djambazov 1960 - V. Mikov, N.Djambazov, *La grote de Devetaki*, Sofia, 1960.

Nica 1984 - M. Nica, *Neoliticul timpuriu şi mijlociu în zona răsăriteană a Olteniei*, Teza de doctorat, 1984.

Nica 1985 - M. Nica, „Descoperiri ale complexului Boian V-Gumelniţa în Oltenia", în *AO*, 4, p. 35-47.

Nica 1991 - M. Nica, „Le culture Vinča en Oltenia", *Banatica*, 11, p. 305-322.

Nica 1995a - M. Nica, „Cercetări în tell-ul de la Drăgăneşti-Olt", în *Cercetări arheologice în aria nord tracă*, 1995,p.10.

Nica 1995b – M. Nica, „Tell-ul eneolitic gumelniţean de la Drăgăneşti Olt, punctul ,,Corboaica,", în *Oltenia*. *Studii şi Comunicări*, I, p. 5-22.

Nica 1996 - M. Nica, „Le role de la culture Vinča á l`évolution néolitiques d`Oltenie", în *The Vinča culture, its role and cultural connections*, Timişoara, 1996, p. 105-114.

Nica, Câşlaru 1981 - M. Nica, C. Câşlaru, „Complexul cuptoarelor eneolitice de copt pâine de la Curmătura", jud. Dolj, în *Oltenia*. *Studii şi Comunicări*, III, p. 9 -16.

Nica, Floroiu 1994 - M.Nica, Z.Floroiu, „Tell - ul eneolitic gumelniţean de la Drăgăneşti Olt", în *SCIVA*, 45, 1,p.15.

Nica *et alii* 1995 - M. Nica, C.Schuster, T. Zorzoliu, „Cercetări arheologice în tell-ul gumelniţeano-sălcuţean de la Drăgăneşti –Olt", în *Cercetări arheologice în aria nord tracă*, p. 12.

Nica *et alii* 1997 - M. Nica , C.Schuster, T. Zorzoliu, „Cercetările arheologice în tell-ul gumelniţeano - sălcuţean de la Drăgăneşti - Olt ,,Corboaica". Campania 1995", în *Cercetări arheologice în aria nord tracă*, 1997, p.9.

Niţu 1972 - A. Niţu, „Reprezentări zoomorfe plastice pe ceramica neo eneolitică carpato – dunareană", în *Arheologia Moldovei*, VII, p. 21

Păunescu 1970 - Al. Păunescu, „Evoluţia uneltelor şi armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României", Bucureşti, 1970

Roman 1964 - P. Roman, „Despre unele aspecte ale perioadei de trecere de la epoca neolitică la epoca bronzului în regiunile extracarpatice", în *RM*, I, p. 324.

Roman 1967 - P. Roman, „Unele probleme ale neoliticului târziu şi a perioadei de tranziţie în lumina săpăturilor de la Băile Herculane ,,Peştera Hoţilor", în *Comunicări. Seria Arheologie*, I, p. 1-10.

Roman 1970 - P. Roman, „Strukturanderungen des Endaneolithikums im Donau – Karpaten – Raum", în *Dacia N. S.*, XV, p.43.

Roman 1973 - *Modificări structurale ale culturilor eneoliticului final din regiunea carpato - danubiană*, în *Banatica*, 2, p.73.

Roman 1976 - P. Roman, *Cultura Coţofeni*, Bucureşti, 1976.

Roman 1978 - P. Roman, „Modificări în tabelul sincronismelor privind eneoliticul românesc", în *SCIVA*, 29, 2, p. 215-221.

Roman 1981a - P. Roman, „Forme de manifestare culturală din neoliticul târziu şi perioada de tranziţie spre epoca bronzului", în *SCIVA*, 32, 1, 1981, p. 56.

Roman 1981b - P. Roman, „Modificări în structura etnoculturală a Europei de sud est în eneoliticul târziu", în *SCIVA*, 32, 2, 1981, p.112.

Roman 1986 - P. Roman, „Aşezări cu ceramică şnurată din Tracia, Macedonia, Thesalia şi raporturile lor cu evoluţia culturilor din regiunea carpato – danubiană”, în *Thraco-Dacica,* VII, 1 - 2, 1986 ,p. 22.

Roman, Opriţescu 1980 - P. Roman, A. Opriţescu, „Interferenţe etnoculturale din perioada indoeuropenizării reflectate în cimitirul eneolitic de la Ostrovul Corbului”, în *Thraco-Dacica*, X, 1-2, p. 12.

Roman 1987 - P. Roman, „Despre istoricul cercetărilor şi stratigrafia unor aşezări din Ostrovul Corbului”, în *SCIVA*, 38, 1987, 4, p. 335-365.

Roman 1996 - P. Roman, „Istoricul Cercetărilor”, în P. Roman, Al. Păunescu (ed) *Ostrovul Corbului* I. 1, Bucureşti, 1996, p. 11-33.

Stîngă 1988 - I. Stîngă, „Reprezentări plastice aparţinând neoliticului târziu din judeţul Mehedinţi”, în *R. M*, 6, 1988, p. 36-40.

Şimon 1989 - M. Şimon, *Aşezarea sălcuţeană de la Ostrovul Corbului*, în *SCIVA*, 40, 2, 1989,p.109.

Tudor 1977 - E. Tudor, *Un aspect cultural postgumelniţean descoperit în zona de dealuri a Munteniei*, în *SCIVA*, 28, 1, p. 37-53.

ABREVIERI:

AO – ARHIVELE OLTENIEI
ARMSI – ACADEMIA ROMÂNĂ. MEMORIILE SECŢIEI DE ISTORIE
BMJV – BULETINUL MUZEULUI JUDEŢEAN VÂLCEA
MCA – MATERIALE ŞI CERCETĂRI ARHEOLOGICE
MN – MUZEUL NAŢIONAL
RM – REVISTA MUZEELOR
SCEI – STUDII ŞI CERCETĂRI DE ISTORIE ŞI ETNOGRAFIE
SCIV - STUDII ŞI CERCETĂRI DE ISTORIE VECHE
SCIVA – STUDII ŞI CERCETĂRI DE ISTORIE VECHE ŞI ARHEOLOGIE